

Publieke Voorzieningen: drinkwater

Kees Hudig

Interview met Olivier Hoedeman (Corporate Europe Observatory)
(<http://www.corporateeurope.org/>)

Samen met Anke Tijtsma (Wemos) behandelt Olivier Hoedeman het onderwerp "toegang tot publieke voorzieningen".

Olivier Hoedeman: Mijn werkterrein is vooral de problematiek van de privatisering van drinkwater. Ik heb niet de indruk dat het beleid wat betreft andere publieke voorzieningen, zoals elektriciteit, onderwijs of gezondheidszorg daar zeer van verschilt. Het Nederlandse beleid is zowel bij EZ als bij Ontwikkelingssamenwerking (OS) gericht op het bevorderen van de rol van het bedrijfsleven. Ze zien allebei het bedrijfsleven als de kern van de oplossing. Terwijl daar in werkelijkheid weinig reden toe is en het steeds vaker voorkomt dat mensen zich verzetten tegen privatisering en toename van de rol van het bedrijfsleven in hun drinkwatervoorziening.

Het geloof in de positieve rol van privatisering en vergroting van de invloed van het bedrijfsleven, duurt nu al langer dan tien jaar. Er wordt steeds beweerd dat bedrijven oplossingen kunnen bieden omdat ze toegang zouden hebben tot de internationale kapitaalmarkt. Maar inmiddels hebben we dus tien jaar ervaring en blijkt dat bedrijven, neem de Franse watermultinational Suez, nauwelijks voldoende investeren als ze een drinkwaterbedrijf overnemen. Bovendien heeft het bedrijf aangekondigd dat ze alleen *dán* investeren in ontwikkelingslanden als ze verwachten binnen drie jaar winst te kunnen maken. Dat is een ongelooflijk korte tijdspanne. Normaal geldt voor dergelijke publieke infrastructurele projecten een periode van 20 à 30 jaar. Maar bedrijven als Suez staan onder zware druk om hun aandeelhouders tevreden te stellen.

Na tien jaar privatisering zijn er conclusies te trekken, en allerlei lokale bewonersorganisaties en vakbonden en dergelijke doen dat dan ook. Inmiddels geven bedrijven zelf toe dat het onmogelijk is om geld te slaan uit arme mensen, en dat in situaties van armoede 'marktwerking' een regelrechte illusie is. Maar het Nederlandse beleid blijft hardnekkig hetzelfde, alsof ze blind zijn voor wat er in de buitenwereld gebeurt.

Het beleid zou gericht moeten zijn op het ondersteunen van de wensen en initiatieven van lokale organisaties van bewoners en gebruikers om de drinkwatervoorziening te verbeteren. Maar het werkelijke beleid maakt het juist steeds moeilijker om nog aan lokale oplossingen te kunnen werken. Er wordt gewerkt met grootschalige beslissingen, zoals binnen het GATS-akkoord in de WTO, die keuzemogelijkheden voor lokale bewonersgroepen en overheden drastisch beperken.

Het is nog tot daar aan toe dat je zelf heilig gelooft in de zegeningen van het bedrijfsleven en privatiseringen. Maar het is wat anders als je dat ook dwingend oplegt aan mensen die daar geen zin in hebben. En dat is wat nu gebeurt.

De prominente Britse ontwikkelingsorganisatie World Development Movement heeft een rapport uitgebracht over ontwikkelingsbeleid ten aanzien van drinkwater, *Dirty Aid, Dirty Water* getiteld. Daaruit blijkt dat Nederland tweede staat, na Groot-Brittannië, wat betreft het besteden van ontwikkelingshulpgeld aan pro-privatiseringsprojecten.

(vraag: maar op kritiek wordt altijd geantwoord met voorbeelden die wel succesvol zijn, of zijn die er volgens jou niet...?)

Olivier Hoedeman: Ik moet eerlijk gezegd de eerste nog zien. Als er gevraagd wordt om een voorbeeld van een geslaagde privatisering, in jargon 'Publiek Private Samenwerking', kwamen ze tot voor kort aan met die van El Alto in Bolivia. Dat was nu juist de stad waar de bevolking afgelopen maart massaal in opstand kwam tegen Suez, dat het lokale drinkwaterbedrijf overgenomen had. Ik ken geen verhalen van grandioze successen, en in veel gevallen moet er ook bij privatisering veel overheidssubsidie in het project gestoken worden om de tarieven betaalbaar te houden. Dan zou je zeggen dat die subsidie beter als vanouds naar een publiek project zouden kunnen vloeien, want dan zie je als overheid tenminste nog wat terug van de opbrengsten en kunnen de opbrengsten tenminste nog geherinvesteerd worden in verbeteringen van de drinkwatervoorziening. Het is toch ook niet zo moeilijk om te bedenken dat als er een concern in stapt, dat winst moet maken voor z'n aandeelhouders, dat het dan altijd alleen maar duurder wordt.

Een goed praktijkvoorbeeld is de privatisering van drinkwater in Manilla. Dat is een finale mislukking geworden. (zie voor meer informatie: <http://www.wdm.org.uk/campaigns/aid/event/talkmontemayor.doc>)

GATS

Een tweede terrein waar het bovenbeschreven beleid terug te vinden is, is binnen de WTO en dan wat drinkwater betreft vooral het GATS-verdrag. De privatisering van publieke voorzieningen en drinkwater is, onder andere door campagnes tegen de GATS, dermate omstreden geworden dat er bijna geen regering meer te vinden is die het onomwonden verdedigt. Zo'n beetje de enige die dat nog doet, is de Europese Commissie. Die eist momenteel van 72 landen, waarvan meer dan de helft ontwikkelingslanden is en zo'n 15 behoren tot de minst ontwikkelde landen, dat zij hun markten openstellen voor buitenlandse bedrijven. Dat wordt ook op het gebied van drinkwater geëist. De Nederlandse regering heeft zich daar binnen de EU niet tegen verzet, het standpunt wordt ook namens haar ingenomen.

Het is extra kwalijk als het eenzijdige beleid via internationale handelsoverhandelingen wordt afgedwongen. Denk bijvoorbeeld aan de verplichting voor lokale overheden om projecten openbaar aan te laten besteden, waarbij alle multinationals mee moeten mogen dingen. Je legt dan landen een ontwikkelingsmodel op waarbij ze bijna niet meer terug kunnen naar een publiek model. Het getuigt trouwens van een kolonialistische mentaliteit als je vindt dat je beter weet wat er in een ander land zou moeten gebeuren dan de bevolking zelf.

Een sterk voorbeeld is dat de Nederlandse Ambassade in Argentinië vorig najaar van de nieuwe Argentijnse regering onder leiding van Kirchner eiste dat deze de prijzen van drinkwater en elektriciteit drastisch zou verhogen. De Argentijnse regering had daar weinig zin in omdat ze zich al zorgen maakte over de toegang die de bevolking had tot basisvoorzieningen. De waterprijs is in veel gevallen al erg hoog. Nederland was toen voorzitter van de EU en deed dat op verzoek van de Europese Commissie, op verzoek van Frankrijk, wiens watermultinationals veel projecten in Argentinië hebben. De Europese Commissie koppelde de eis aan toezeggingen op het gebied van markttoegang van Argentijnse landbouwproducten op de Europese markt. Dit soort praktijken bestaan nu dus al, maar worden nog veel ingrijpender op het moment dat allerlei verplichtingen in een GATS-verdrag geïnstitutionaliseerd zijn, met de bijbehorende sanctiemogelijkheden.

De situatie van dit moment is dus dat de EU blijft vasthouden aan haar eisen tot marktopening, ook op het gebied van de watersector, en dat ze de landbouwonderhandelingen binnen de WTO inzet als ruilmiddel. Het probleem is dat bij het handelsbeleid van de EU en de afzonderlijke landen, het belang van het eigen bedrijfsleven voorop staat. Om die reden zullen ze nooit toegeven dat het nadelig is voor ontwikkelingslanden of de armen op aarde.

Ook het Nederlandse internationale handels- en investeringsbeleid is eenzijdig gericht op het behartigen van de belangen van het Nederlandse bedrijfsleven. Het is lijnrecht in strijd met beloftes zoals neergelegd in de Millennium Doelstellingen. Het vastleggen van privatisering en het onomkeerbaar maken van liberalisering beperkt de keuzemogelijkheden die je nodig hebt om die doelstellingen te halen. Beleid vastleggen op particuliere drinkwatervoorziening is gewoon een ramp. Wat dat betreft zijn al dat soort verdragen van weinig waarde, afgezet tegenover zwaarwegende akkoorden zoals die van de WTO. Een VN-conventie op het gebied van water zou wel een stap in de goede richting zijn, omdat de beloftes dan een betere juridische basis zouden krijgen.

Nogmaals: het beleid zou gericht moeten zijn op het steunen van de lokale initiatieven die duidelijk iets opleveren, en moet ook alle opties voorhanden houden. Dat is niet het beleid van de Nederlandse regering, want dat is een ideologisch beleid om de rol van het bedrijfsleven te versterken.

In het boek *Reclaiming Public Water*, dat in januari op het Wereld Sociaal Forum is gepresenteerd, worden talrijke voorbeelden gegeven van succesvolle projecten op het gebied van publieke watervoorziening in ontwikkelingslanden.

Reclaiming Public Water - Achievements, Struggles and Visions from Around the World. Redactie: Belén Balanyá, Brid Brennan, Olivier Hoedeman, Satoko Kishimoto en Philipp Terhorst. Transnational Institute en Corporate Europe Observatory, January 2005 (ISBN: 90-71007-10-3)
Zie ook: <http://www.tni.org/books/publicwater.htm>

Kees Hudig, XminY Solidariteitsfonds

april, 2005

